

A budapesti ág. hitv. főgimnázium «Arany János» önképzőkörének negyedik rendes gyűlésén Mágócsy Dietz S. VI. o. t. szabad előadást tartott. Somló Ernő VI. o. t., Veisz Félix VI. o. t. és Simon László VII. o. t. szavaltak.

FEJTÖRŐ.

Számítási kérdés:

Bal zsebemben háromszor annyi van, mint a jobb zsebemben, mellényzsebemben eggyel kevesebb, mint a jobb zsebemben lévő pénz fele. Ha a jobb zsebemben levőt a mellényzsebembe teszem, eggyel kevesebb lesz, mint a bal zsebemben levőnek fele. Összesen pedig 161 koronám van. Mennyi van minden zsebemben?

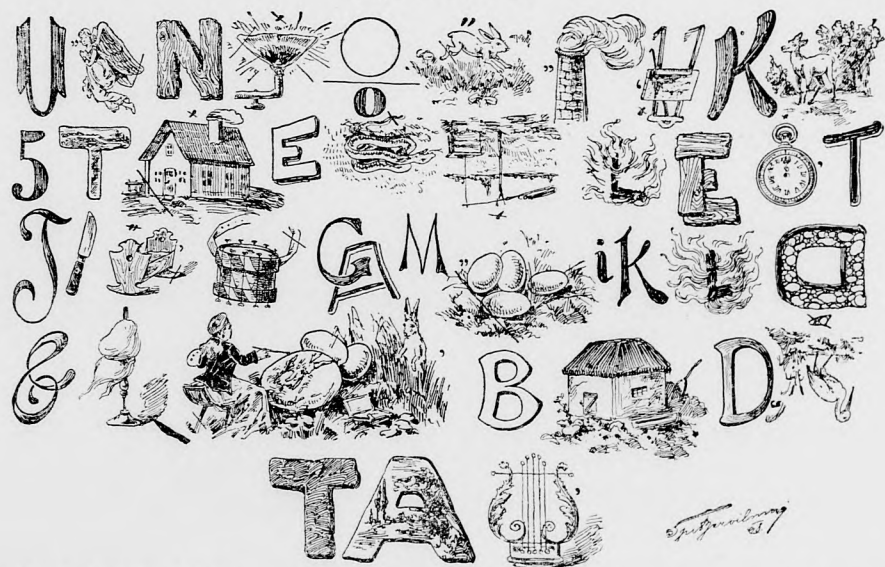
Földrajzi kérdés:

Mi a neve annak a Nápoly közelében fekvő tónak, melyet kártékony kigőzölgése miatt lecsapoltak? A Solfatarától keletre fekvő kialudt tűzhányó beomlott kráterét öntötte ki. Keleti oldalán van a kutubarlang. (Vojtichy János.)

Történelmi kérdés:

Mi a neve annak a torontálmezei nagyközségnek, hol 1848 december 12-én Damjanich egyik legsebbe diadalát aratta? A magyarok Joannovics szerb vezért futamították itt meg. (Elek Tibor.)

KÉPTALÁNY.

Megfejtési határidő: 1905 november 26.

5. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számítási kérdés: E két szám: 6 és 4. — Irodalomtörténeti kérdés: A nacionale a család számára készült, a graduale a templomi gyülekezet számára. — Növényzeti kérdés: Ageratum L. — Képrejtvény: A nagy világ az életiskola.

Helyesen fejtették meg: Zurányi Gyula, Török István, ifj. Issekutz Aurél, ifj. Várady Borbély Miklós, Hutter

SZERKESZTŐI TELEFON.

M. A. (Báttaszék) 1. Leveled bizonyosan a postán veszett el. 2. Reméljük, hogy a jutalomkönyvet már megkaptad. Ha még most sem volna birtokodban, úgy irj a Franklin-Társulat könyvkiadóhivatalához (Budapest, IV. ker., Egyetem-utca 4.) s ez biztosan elküldi a könyvet. — B. T. (Lippa). Előbbi üzenet második része neked is szól. — F. S. (Rozsnyó). Leveledet átadtuk a kiadóhivatalnak. — K. Gy. és E. (Szabadka). Aki egy rejtvényt fejt meg, az is részt vesz a sorsolásban. — P. J. (Győr). Leveledet átadtuk a könyvkiadóhivatalnak s az kérségedet teljesíteni fogja. — N. V. (Zenta) és M. F. (Győr). Gondunk lesz rá, hogy ez többet elő ne forduljon. — M. J. (Budapest.) Ha a 9 kor. 60 fillért postán küldötted el, akkor nincs szükség nyugtára, mivel a postai feladóvény is eléggé igazolja azt, hogy a pénzt a kiadóhivatalnak beküldötted s hogy az meg is kapta, annak tanúsága, hogy Cs. E.-nek a lapot pontosan is szállítják. — Sch. Ö. (Budapest). Leveledet nem kaptuk meg. — U. S. (Budapest). A rejtvény-megfejtéssel elkéstél. — V. K. (Léva). Bizonyára későn küldted be azért nem közöltük. — M. Gy. (Pozsony). Mind a három rejtvényedet a közölhetők közé soroztuk. — B. Cs. (Szolnok). Annak az újságnak *Deutsche Schachzeitung* a címe. A lap szerkesztői: *Berger János* és *Schlechter Károly*; a lap Lipesében jelenik meg a *Veil et Comp.* cég kiadásában; évi előfizetési ára 9 M. Megrendelheti *Lampel Róbert*-nél, Budapesten, VI. ker. Andrássy-ut 21. sz. — H. M. 1. Állandóan Budapesten lakik. 2. Van gyermeke is. 3. Nem öreg. — Érettségi. Soha sincs nagyon korán, inkább attól kell félni, hogy későn ne legyen. A gyakori ismétlés arra való, hogy ismereteink mélyebb gyökeret verjenek. — M. D. (Pozsony). Én is ott voltam. A hangverseny igen szép volt. A hagyomány szerető ápolása legyen az utódoknak kötelességes. Annak az intézetnek tisztos neve van az egész országban.

Kálmán, Schletter Ödön, Ungár Sándor, Pollák Jenő, Török Emil, Makk István Béla, Meller Frigyes, Hava, Péter, Bodnár János, Mészáros György, Ferjentsik Sándor, Morberger Gyula, Majtinszky Aladár, Pollák Joachim, Németh Vince.

A kitűzött könyvjutalmat (*Baksay Sándor*: Dáma) Török Emil főgimnáziumi V. oszt. tan., budapesti előfizetőnk (VII., Kertész-utca 38. szám, III. em. 3.) nyerte meg.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

Magyar Kereskedelmi Közlöny, Budapest.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre... 4 kor. 80 fill.		IV. ker., Egyetem-utca 4. szám
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		<i>Kéziratokat nem adunk vissza.</i>
<i>Megjelenik minden vasárnap.</i>	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	

A PÁL-UTCAI FIÚK.

Elbeszélés a «Tanulók Lapja» számára.

Írta: Molnár Ferenc.

— Ez egy olyan pép, amivel az üvegesek az ablakot beragasztják a fába. Az üveges bekeni oda és az ember a körmével kikaparja az ablakból.

— És ezt te kapartad ki?

— Nem kérem. Ez az egyleti gitt.

A tanár úr tágra nyitotta a szemét:

— Mi az? — kérdezte.

Weisz most már nekibátorodott egy kicsit:

— Ezt a tagok gyűjtötték, — mondta — és a választmány rám bízta, hogy én őrizzem meg. Mert azelőtt Kolnay őrizte, mert ő volt a pénztárnok, de nála elszáradt, mert ő sohasem rágta.

— Hát ezt rágni kell?

— Igen, mert különben megkeményedik és nem lehet nyomkodni. Én mindennap megrágtam.

— Miért éppen te?

— Mert benne van az alapszabályokban, hogy az elnök köteles minden nap legalább egyszer megrágni az egyleti gittet, mert különben megkeményedik. . . .

Itt sírva fakadt Weisz. Pityeregve tette hozzá:

— És most én vagyok az elnök . . .

Komoly volt a hangulat. A tanár szigorúan kiáltott:

— Hol szedtéték össze ezt a nagy darabot?

Csönd lett. A tanár Kolnayra nézett:

— Kolnay! Hol szedtéték ezt össze?

Kolnay hadarva felelt, mint aki őszinte valamással akar segíteni a helyzetén:

— Ez van kérem tanár úr, már egy hónapja.

Én egy hétig rágtam, de akkor kisebb volt. Az első darabot a Weisz hozta és ezért alapítottuk

az egyletet. Ötet az apja elvitte kocsin és ő a kocsiból kaparta ki. Egész véres lett a körme. Aztán akkor betört az énekeremben az ablak és én eljöttem délután és egész délután vártam, amíg az üveges jött és öt órakor jött az üveges és én megszólítottam, hogy adjon nekem egy kis gittet, de ő nem felelt, mert ő nem tudott felelni, mert neki tele volt a pofája gittel.

A tanár úr szigorúan ráncolta össze a homlokát:

— Micsoda szavak ezek? Pofája a lónak van!

— Hát a szája volt tele. Ő is rágta. Aztán odamentem és kértem, hogy hagyjon nézni, amíg ő az ablakot csinálja. És intett, hogy hagy. És én néztem és ő bevágta az ablakot és elment.

És mikor ő elment, akkor én odamentem és kikapartam a gittet az ablakból és elvittem. De nem magamnak loptam, hanem az egyletnek . . .

az ehegy . . . lehet . . . nehek . . .

Ő is sírt.

— Ne sírj — mondta Rác tanár úr.

Weisz a kabátja szélét tépdeste és zavarában szükségesnek találta megjegyezni:

— Mingvár bög . . .

De Kolnay csak zokogott, szivettépően zokogott. Weisz sűgva szólt rá:

— Ne bögj!

S azzal ő is bögni kezdett. A nagy sírás meghatotta Rác tanár urat. Nagyokat szippantott a szivarjából. S ekkor előlépett a sorból Csele, az elegáns Csele, büszkén kiállott a tanár elé s elhatározta, hogy most ő is római jellem lesz, mint a minap a grundon Boka. Határozott hangon mondta:

— Kérem tanár úr, én is hoztam az egyletnek gittet.

Büszkén nézett a tanár szemébe. Rác tanár úr megkérdezte:

— Honnan?

— Odahaza — szolt Csele — összetörtem a madár-fürdőkádat és a mamám becsináltatta és én rögtön kiszedtem a gittet. A víz mind kifolyt a szőnyegre, mikor a mandi fürdött. Minek is kell fürödni egy ilyen madárnak? A verebek nem fürödnek soha, mégis piszkosak!

Rác tanár úr előrehajolt a széken. Fenyegetőleg mondá:

— Jó kedved van, Csele, majd segíték én mindjárt a bajodon! Folytasd, Kolnay!

Kolnay szipogott és szepegett. Az orrát törülte:

— Mit folytassak?

— Honnan szedték a többit?

— Hát most mondta a Csele . . . És az egylet nekem adott egyszer hatvan krajcárt, hogy én is szerezzek.

Ez már nem tetszett Rác tanár úrnak.

— Hát pénzért is vettetek?

— Nem — mondta Kolnay. — Hanem az én papám orvos és délelőtt komfortáblin jár a betegekhez és egyszer elvitt és a kocsiból kiszedtem a gittet és az nagyon jó puha gitt volt és akkor az egylet adott hat hatost, hogy magam üljek be abba a kocsiba és én délután beleültem és kimentem vele a Tisztviselő-telepig és kiszedtem belőle mind a gittet, mind a négy ablakból és akkor gyalog jöttem haza a telepről.

A tanár emlékezett rá:

— Ez akkor volt, amikor találkoztam veled a Ludovikánál?

— Igen.

— És megszólítottalak . . . Te meg nem feleltél.

Kolnay lehajtott a fejét és szomorúan szolt:

— Mert tele volt a pofám gittel.

És újra eltörött a méceses, Kolnay újra sírni kezdett. Weisz megint izgatott lett, megint tépdadni kezdte a kabátja szélét, megint azt mondta zavarában, hogy:

— Mingyár bög . . .

És ő maga is megint rákezdte. A tanár úr felállott s föl-alá kezdett sétálni a szobában. A fejét csóválta:

— Szép kis egylet. És ki volt az elnök?

Erre a kérdésre Weisz hirtelen elfelejtette a bánatát. Abbahagyta a sírást és büszkén szolt:

— Én.

— És ki volt a pénztárnok?

— A Kolnay.

— Add elő, ami pénz maradt.

— Tessék.

Azzal a zsebébe nyúlt Kolnay. Neki se volt

kisebb zsebe, mint Csónakosnak. Kotorászni kezdett benne és sorra kirakott az asztalra belőle mindent. Mindenekelőtt egy forint negyvenhárom krajcár került elő. Aztán két darab öt krajcáros bélyeg, egy zárt levelezőlap, két darab egykoronás okmánybélyeg, nyolc új toll és egy színes üveggyölyő. A tanár úr megolvasta a pénzt s ennek láttára elkomorodott:

— A pénzt hol vettétek?

— Tagdíjakból. Mindenki minden héten fizetett egy hatost.

— És mire kellett a pénz?

— Csakhogy legyen fizetve a tagdíj. A Weisz lemondott az elnöki fizetéséről.

— Mennyi volt az?

— Öt krajcár egy hétre. A bélyegeket én hoztam, a levelezőlapot a Barabás és az okmánybélyeget a Richter. Neki az apja . . . Ő az apjától . . .

A tanár közbevágott:

— Lopta! Mi? Richter!

Richter előállt és lesütötte a szemét.

— Loptad?

Némán intett, hogy igen. A tanár úr a fejét csóválta:

— Micsoda romlottság! Mi az apád?

— Dr. Richter Ernő köz- és váltóüggyvéd. De az egylet visszalopta a bélyeget.

— Hogyhogy?

— Hát mert én elloptam a papától a bélyeget és aztán féltem és az egylet adott nekem egy koronát és én vettem rajta egy másik bélyeget és visszaloptam az íróasztalra. És a papa rajtakapott, nem amikor loptam, hanem amikor visszatettem és a nyakam közé szózott érte . . .

A tanár egy szigorú pillantására kijavította:

— Megvert érte és külön még megpofozott, mert visszatettem és kérdezte, hogy hol loptam és én nem akartam megmondani, mert akkor még megint külön megpofozott volna, hát azt mondtam, hogy a Kolnaytól kaptam és akkor ő azt mondta, hogy «tüstént vidd vissza a Kolnaynak, mert az bizonyára valahol lopta» — és én visszavittem a Kolnaynak és ezért van most az egyletnek két bélyege.

Gondolkodóba esett ezen Rác tanár úr:

— Hát minek vettetek új bélyeget, hiszen a régit is visszatehetted volna!

— Azt nem lehetett — felelte helyette Kolnay — mert már a hátán volt az egylet pecsétje.

— Pecsét is van? Hol a pecsét?

— A Barabás a pecsétör.

Most Barabáson volt a sor. Most ő lépett elő. Gyilkos pillantást vetett Kolnayra, akivel mindig baja volt. Még emlékezetében volt a kalapügy a grundon . . . De nem tehetett semmi egyebet, szépen letette a gummiból készült bélyegzőt a zöld tanári asztalra, a hozzávaló tinta-párnás bádagskatulyával együtt. A tanár megnézte a pecsétnyomót. Ez volt ráírva: «Gittgyűjtő Egyesület, Budapest, 1889.» Rác tanár úr elfojtotta a mosolygását és megint megcsóválta a fejét. Ezen fölbátorodott Barabás. Az asztal felé nyúlt és vissza akarta venni a pecsétnyomót. De a tanár úr rátette a kezét.

— Mit akarsz?

— Kérem — vágta ki Barabás — én esküt tettem, hogy inkább az életemmel is megvédelem a pecsétet, de a kezemből ki nem adom.

A tanár úr zsebre dugta a pecsétet.

— Csönd! — mondta.

De Barabás most már nem maradt nyugton:

— Akkor — szolt — tessék a Cselétől a zászlót is elvenni.

— Hát zászló is van? Add ide — mondta a tanár Csele felé fordulva, Csele belenyúlt a zsebébe és egy picike kis drótnyelű zászlót húzott onnan elő. Ez is a nővére csinálta, mint a grund zászlaját. Általában, az ilyen varrivaló dolgokat mind a Csele nővére csinálta. De ez a zászló piros-fehér-zöld volt s ez volt ráírva: «Gittgyűjtő Egyesület, Budapest, 1889. Esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk.»

— Hm — szolt a tanár úr — ki az a finom madár, aki *tovább*-ot egy b-vel írja? Ki írta ezt?

Senki nem felelt. A tanár úr dörgő hangon ismételte a kérdést:

— Ki írta ezt?

Ekkor Csele gondolt egyet. Azt gondolta, hogy miért mártsa ő be a bajba a fiúkat? A továbbot ugyan Barabás írta egy b-vel, de miért szenvedjen Barabás? Tehát szerényen ezt mondta:

— A nővérem írta, kérem.

És nyelt egyet utána. Nem volt szép tőle, de megmentette ezzel a pajtását . . . A tanár nem felelt semmit. És a fiúk most összevissza kezdtek beszélni.

— Kérem, a Barabástól nem szép, hogy elárulta a zászlót — jegyezte meg dühösen Kolnay.

Barabás mentegetőzött:

— Mindig velem van baja! Ha tőlem elvették a pecsétet, akkor már úgylis vége az egyletnek.

— Csönd! — vágta el a vitát Rác tanár úr. — Majd segíték én a bajotokon. Ezennel fel van

osztatva az egylet és meg ne halljam többé hogy ilyesmikbe keveredtek. Magaviseletből valamenyien szabályszerűt fogtok kapni és Weisz pedig kevésbé szabályszerűt, mert ő volt az elnök.

— Pardon! — jegyezte meg szerényen Weisz — éppen ma voltam utoljára az elnök, mert ma kellett volna a közgyűlésnek lenni és már mást jelöltünk erre a hónapra!

— A Kolnayt jelöltük — mondta vigyorogva Barabás.

— Az nekem mindegy — szolt a tanár. — Holnap valamennyien itt maradtok kettőig. Majd segíték én a bajotokon. Most pedig mehetek!

— Alászolgája! — hangzott kórúsbán és mind megmozdultak. Ezt a zavaros pillanatot Weisz arra használta fel, hogy a gitt után nyúlt. A tanár meglátta:

— Nem hagyod békében?

Weisz alázatos pofát vágott:

— Hát a gittet nem kapjuk vissza?

— Nem. Sőt akinél még van, az adja rögtön vissza, mert ha megtudom, hogy valamelyiknél maradt, azzal szemben a legszigorúbban fogok eljárni.

Erre előlépett a Leszik, aki eddig hallgatott, mint a potyka. Kivett a szájából egy darab gittet és odaragasztotta az egyleti csomóhoz, fájó szívvel és maszatos kézzel.

— Több nincs?

Felelet helyett a Leszik kitértette a száját. Mutatta, hogy nincs több. A tanár úr a kalapját vette:

— És csak még egyszer halljam, hogy egyletet alapítottatok! Takarodjatok haza.

A fiúk némán sompolyogtak ki, csak egyikük szólalt meg csöndesen:

— Alászolgája! — mondta külön Leszik, mert az előbb, mikor a többiek köszöntek, neki tele volt a szája.

(Folyt. köv.)

FELELET HELYETT LESZIK KITÉRTETTE A SZÁJÁT.

VILLAMOSON.

Kicsi eselédlnnyal egyik utcasarkon
Villamos kocsi vár egy öreg asszony.
Nagy batyú a hátán, paraszti ruhája:
Úgy örül a lellem, amikor meglátja.

Mit keres Pesten e falusi anyóka?
Hát biz' a lányához jött látogatába.
— Mert tudják, a Julcsa fővárosban szolgál, —
Töle búcsúztat most itt a villamosnál!

Szava sem hallatszik; nagyokat sóhajtvá
Kedves gyerekének csak a kezét tartja;
Csak a kezét tartja reszkető kezével,
Semmiféle kincsért nem eresztené el!

... Csenget a villamos végre valahára.
«Ugyan lellem, maga visz ki Cinkotára?»
«Előbb még leszállnak, tessék várni kérem!
— Jöhet már nénikém, magát várjuk épen?»

Még egy búcsúcsókot! Julcsa képét fogja,
De hát a kalauz már jártas ily dologba:
Felrántja a néit s nagyokat csengetve
Fut a kocsit, milyen bolond is a kedve! . . .

Az öreg anyó meg ott ül egy sarokban,
Szeme könnyesebb lesz percről-percre jobban
S esendben pityeregve motyogja magába:
«Meg se csókolhattam, csak a fél arcára . . .
Inkább gyalog mentem volna Cinkotára! . . .»

Miklós Elemér.

A KALAPEMELÉS EREDETE.

Sok apró ceremóniát végzünk egymás tiszteltetésére. Ismerőseinkkel találkozáskor megemlíjük a kalapunkat, feljebbvalóinkat ezenfelül meghajlással is üdvözljük, barátainknak szívesen rázzuk meg kezét, szeretteinket örömezt csókoljuk stb.

Ezek a szokások nem a véletlen vagy az önkény szüleményei s nem is ilyen formában szokta meg őket az emberiség. Minden ily apró ceremóniánk hosszú fejlődésen keresztülment eredmény, hosszabb, nehezebb ceremóniák maradványa.

Ennek a fejlődésnek a kezdetét hogy lássuk, vissza kell mennünk az emberi művelődés legalsó fokaira. Ezeket az alsó fokokat sok ausztráliai, afrikai vad nép életében ma is megtalál-

juk és ilyenféle nyomokra akadunk a művelt népek múltjában is.

A vad állapotban élő emberfajok barlangjaiban vagy kunyhóikban elszórva lassan rájönnek, hogy védekezés céljából okos dolog egyesülni, egymásnak segíteni és egy törzsfőnek engedelmeskedni. Más törzsek támadásaival így könnyebben bírnak el. Ennivalót, ruhát szerezni maguknak s védekezni ellenségeikkel szemben — ez tölti be a vadon élő ember életét. Az asszonyok végezik a házi munkát, a férfiak pedig idejük nagy részét a harcban töltik.

A legyőzött népeket természetesen rabszolgákká teszik, vagy isteneknek áldozzák fel őket. Ebből a győző és legyőzött közt keletkező viszonyból nagyon sok minden származik.

A legyőzött ember rabszolgává, azaz győzőjének tulajdonává leszen, így természetes, hogy neki magának többé nem lehet tulajdona, hanem minden, ami az övé volt, az a győzőé lesz. Innen a szokás, hogy a legyőzöttet még a legkisebb tulajdonától, a ruháitól is megfosztják. A rabszolgák rendszeresen öltözet nélkül, vagy nagyon fogyatékos öltözetben járnak. Ennek a megszokásával lassankint a ruhátlanóság, az alacsony sors, az alárendeltség jelvéé leszen. Ebből fejlődik az a szokás, hogy aki önként akarja kifejezni alárendeltségét, alázatosságát valaki előtt, az ruha nélkül jelenik meg ott. A tahitiek a király jelenlétében egész mellüket felfedik, másutt a törzsfő jelenlétében a felső ruhájukat vetik le, ez szerepelvén mint tiszteletnyilvánítás főnökükkel szemben, mint alárendeltségük kifejezése. Az aranyparti bennszülöttek úgy üdvözlik egymást, hogy egyik vállukról egy pillanatra levonják öltönyüket. A zsidóknál az alázatosság kifejezésére szolgált a saruk levetése. Mózes az égő csipkebokorból e szavakat hallotta: «Vesd le saruidat, mert a hely, ahol állasz, szent.» A mexikóiak is levetették sarúikat a király jelenlétében. Sőt Franciaországban 1467-ben egy város feje, hogy egy győző hercegnek kifejezze alárendeltségét, száz emberből álló küldöttséget vitt hozzá, kik mind ingben voltak pusztai félével és pusztai lábbal, a megalázódás teljes kifejezésére.

Ugyaníly módon fejezték ki s fejezik ki ma is a vad és félvad népek alázatosságukat, félelmüket elhalt társaik szellemével szemben, sőt istenekkel szemben is. Egy törzsfő halála után annak rokonai féltelmentlenül rohantak végig főútaikon nagy siránkozással hirdelve a hatalmasnak elhunytát. A peruiak a nap templomának

A PARASZT-CSIZMADIA.

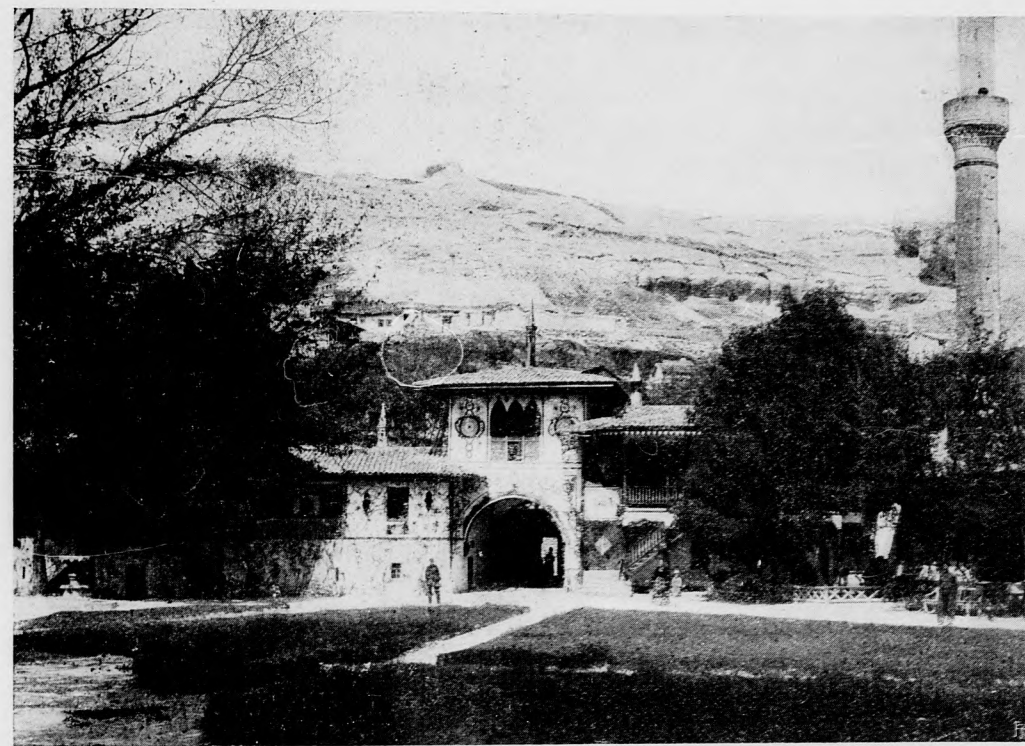
Emlékezés a török világból. — Irta: Sárány István

(Vége.)

kapujától jó 100, 200 lépésnyi távolságban már levetették sarúikat, csak maga az inka ment sarúiban egész a templomajtóig, ahol ő is levetette.

Ezekből a szokásokból a civilizált világnak a kalaplevétel maradt örökségül. Levesszük a kalapot tiszteletből feljebbvalóink iránt, elmulasztása sértés-számba megy. Temetéseket földetlen fővel kísérünk végig. Katolikusok kalapot emelnek a szentképek előtt. Templomba is földetlen fejfel lépünk tisztelettel az iránt, kinek hajlékát építették a templomot.

Bujdosó Menyhért urat ugyanis az isten megáldá mindenféle jóval: házzal, szőlővel s a láda fenekén rejtőző aranyforintokkal, csak éppen örökösét nem adott hozzá, aki halála után elherdálja. Bujdosó uram pedig felette áhított egy fiúgyermek után, akit beavasson a csizmadia-tudomány titkosabb részeibe s ráhagyassa nem

A KHÁNI PALOTA BAKCSISZERÁBAN.

Így lesz a legyőzött ellenségnek ruháitól való megfosztása annak alapjává, hogy a testnek vagy a test egyes részeinek fölfedése alázatosság, önkényes alárendelés kifejezőjévé váljék. Az egész test fölfedésének kényelmetlen hosszadalmas volta, részleges fölfedésre vezet. A vállnak, a mellnek kitakarása, a sarulevetés, a kalapmegemelés eredetükben mind a rabszolgák fogyatékos öltözetére mutatnak. S ami így előbb csak a rabszolgává tett legyőzöttnek alárendeltségét fejezte ki urával szemben, az lassankint önkéntes alárendeltség jelvéé válik a törzsfőkkel, királyokkal, elhaltak szellemeivel s végül istennel szemben.

r. a.

csekély tiszteletnek örvendő nevét. Mivel pedig az Uristen nem tekintett a házatájára, ő maga nézett szét s felfogadott egy gyermeket, amolyan senkifiat, akinek nem ismerték sem az apját, sem az anyját s nyolc éves létére úgy édegett a városban a mások kegyelméből. Ma egyik konyhán kapta meg a hulladékot, holnap a másik portán juttattak neki valamit, amíg a Bujdosó uram tűzhelyéhez nem került. Ő aztán ott tartotta magánál. Ahogy lassan fejlődött, befogta a mesterségbe s elkezdte neki magyarázni, hogy mi is az a csizma?

Mert a csizma különös alkotmány ám, jó azt töviről hegyre ismerni annak, aki a csizmadia-

ságra adja a fejét. Szűk torokban ne legyen, mert véres hurkakat kapsz bokádra s ragaszt-hatod flastrommal s tudós-asszony találta füvekkel, míg helyreereszkedik. Puha kéreg nem tanácsos, mert a lábod fejének esik majd rosszul, teremvén azon a semmiből tisztos bütök, amely estenkint áhitozza a meleg vizet és a borotvát, amellyel máskülönb tarkód szoktad kapargatni, ha már nem vagy barátja a szakál-áldásnak. Kemény kéreg: egyként méreg, tartja a csizmadia kiskáté, amit különösen az esti levetkezésnél tapasztalsz, mikor nem tudsz a komisz alkotmánytól megszabadulni. Izzad az arcod, gyöngyözik a homlokod is s miután előszedted a különb-különbféle csizmahuzókat, összeszaladt háznéped megkönnyebbülten áldja a pillanatot, mikor a furfangos jószágtól, szörnyű fohászokdások után megszabadultál.

A csizmakészítés eme útvesztőiben lassankint pompásan eligazódott a fiú s Bujdosó uram már azon kezdett gondolkozni, hogy felszabadítja s mesterré teszi s ha lehet, hát kikönyörgi a helytartótanácsnál, hogy fiává fogadhassa.

Ám ha az utóbbi óhaj a lehetetlenséggel volt határos, az előbbi maga volt a lehetetlenség. Mesteremberré lenni: nagy szó volt abban az időben. A nemes céh előljárói kikérdezték az ipszét élete különböző fázisairól. Nem lopott-e? Nem jött-e a törvénnyel vagy a nemes szenátussal valaha ellentétbe? Nem tört-e be ablakot inaskorában? Részegségével nem botránkozott-e meg a tisztos erkölcsöket.

Ha minderre kielégítő választ kapott a kutató bizottság, csak akkor jött a haddelhad.

A mesterembernek készülő ifjút felszólították, hogy mutassa be nemesi ármálisát, amely az apjáié volt valaha. Ennek a nemességnek legalább három apára kell visszavezetni, mert más-keppen nem nemesség. Ha ezt be tudja bizonyítani, szavának urát tudja adni, akkor aztán meglátják mit tud s leteheti a remeket.

A Bujdosó uram nevelt fiának azonban nem csak, hogy nemesi ármalisa nem volt, hanem egy asszonyszemélyre sem tudott volna rámutatni, akit anyjának nevezhetne. Ide csöppent a városba s egyszer csak látták, hogy van. Hogy lehessen az ilyen fickóból, ha mindjárt a Bujdosó uram szárnyai alatt nőtt is nagyra, mesterember? Nem, abból nem lesz semmi sem.

Bujdosó uram azonban nem azért volt nyakas kálvinista, hogy egykönnyen letegyen feltett szándékáról. El kezdett kapacitálni, szép szóval,

pénzzel, hol melyikkel volt a célravezetőbb. Volt mind a kettőből elég. Így aztán a csizmadiák nagy részét levette a lábáról s azok hajlandók voltak bizonyos dolgoktól eltekinteni. Mikor aztán a csizmadia-céhnél rendben lett volna a dolog, előállott a tiszteletreméltó timár-céh s kimondta, hogy ha Bujdosó uram jött-ment nevelt fiából mester lesz, egy az isten, de a csizmadiák nem kapnak az ő kezükből egy árva borjubördarabot sem. Ám ők lássák, hogy csinálnak akkor csizmát, meg ficsort, habdákot és varjut, amelyekkel most úgy pompáznak a baktai vásáron.

Mivel pedig Bujdosó uram ügyét a csizmadia-céh egyértelműleg magáénak kezdte vallani, minden ponton kitört a háborúság. A kálvinisták templomában minden vasárnap kontroverziák támadának. A timárlegények nem engedték fel a kórusra a csizmadialegényeket, amiből a templom előtt, irtózatos tumultus támadt. Fejek és orrok beverése. A szörnyű spektakulumnak utóljára is a darabant-hajdúk vetettek véget, akik a főbíró uram vezénylete alatt jelentek meg a helyszínén s szívreható mogyorófa beszéddel adták tudtára a vérengzőknek, hogy ma vasárnap a pihenés napja vagy.

Nohát, ha vasárnap nem illik összetűzni, összetűztek hétköznap. A verekedések általánosak lettek itt is, ott is. Maga a város két pártra szakadt s a nép egy része csizmadia-pártinak vallotta magát, a másik része a timárokkal köpte a markát.

Ebben az időben jött Stahrenberg uram azért a bizonyos csekélységért, a húszezer forintokért.

No, ugyan jókor jött. Az emberek azelőtt sem igen szerettek fizetni, de most meg egyáltalán nem akartak. Hiába járt főbíró uram házról-házra, hogy közadakozásból rakják össze a pénzt, az adót, ajtót mutattak neki. A csizmadia-pártiak a timárokhöz, ezek viszont azokhoz menesztették. Az embernek igazán meg kell itt bolondulni. Hiába volt a kérelés, a fenyegetőzés, nem használt semmit. A némettől kiszabott egy hét pedig kezdett lejárni s főbíró uramnak nem volt annyi pénze sem Stahrenberg uram számára, a mellyel annak egyik fogát kiüthesse.

Hogy pedig a bonyodalom annál tökéletesebb legyen, Bujdosó uram elhatározta, hogy nevelt fiának mesteremberré avatása november elsején történik meg. A jeles napon talpra állt minden ép-kézláb ember a városban s sietett a városháza felé, hol ezúttal kivételesen fog megtör-

ténni az ünnepélyes aktus. A csizmadiák füttyökösökkel, fuvarosok csákánnyal, gubások malomfoggal, míg a timárok somfanyelű fokossal készültek reprezentálni, felállva tömör rendekben a városháza előtt. Csak egy szó s kész az emberirtás. Már látható lett Bujdosó uram, aki eltökélt, szilárd arccal furakodott keresztül az ember

voltán, kézzel-lábbal igyekezett magát kimagyarázni, hogy az ő szándéka sokkal tisztességesebb, mintsem, hogy ilyen ódiózus ügybe ártsa magát, de egy pár szónál nem igen tudott tovább jutni. Kövek röpködtek feléje mind a két táborból s a nemes gróf egyszerre csak azt vette észre, hogy lekerül habos lováról s úgy odamártogatják az

CIPRUS FASOR GURZUFBAN.

áradaton, mikor: topp — megjelent vitézlő Stahrenberg kapitány uram kétszáz ulánussal. Természetesen nem a felavatásra jött, hanem azért a már nevezett csekélységért. A nép megmozdult.

- Mit akar ez itt?
 - Miért jött ide?
 - A csizmadiák hívták ide?
 - Talán a timárok segítségére siet?
- A vitéz kapitány átlátva a helynek válságos

anyaföldön leledző kulimászba, hogy szemeszája azonnal tele lesz sárral, a feje meg egy csomó lyukkal és daganattal. A kemény ulánusok még kuttyábbul jártak s igen boldognak vallották magukat azok, akik egy-két fejbeverés után elinalhattak.

Erre a szörnyűséges spektakulumra szenátor uraimék, élükön főbíró urammal, előrohantak, nagy meglepéssel szemlélvén a történeteket. Stahrenberg uram azonban, akit pocsékká tettek

ez idő alatt, könyörgésre fogta a dolgot, amelynek jelentőségét azonnal felismerte főbíró uram.

— Csak még ez egyszer engedjenek el békeségben, könyörgött a vitéz kapitány, erős igéretet teszek, hogy sohasem teszem a lábom erre az átkozott földre.

— Ugyan úgy-e? — kételkedtek a szenátorok.

— Esküszöm az élő Istenre!

— S mi lesz a húszezer forinttal?

— Azt ezennel elengedi a felséges császár.

*

Mind a tímárok, mind a csizmadiák igen megvalának elégedve — egymással. Bujdosó uram nevelt fiából ugyan csizmadiamester lett, de általános öröme. Húszezer forintot megért az ő csizmadiasága mindeneknek szemébe, s főbíró uram csak azt sajnálta, hogy eddigelé oly poltronok voltak s mind Stahrenberget, mind Ali ben Talagantit nem ilyen fontos argumentumokkal fizették ki, mint most az egyszer. Kár, nagy kár. Szégyen soha sem jutott volna eszükbe, ha Bujdosó uram a jött-ment fiúból nem akar csizmadiát csinálni. Amiért, hogy így történt áldassék az isten szent neve, aki, ime, népére valahára reátekintett.

FOLYÉKONY TÜZELŐANYAGOK.

A folyékony tüzelőanyagok annyiban egyeznek meg a szilárd tüzelőanyagokkal (fa, kőszén, turfa stb.), hogy ezek is tartalmazzanak szenet, vizet, sőt még más egyéb anyagokat is. Némelyikben a kén is fellelhető.

A leglényegesebb különbség a kétfajta anyag között az, hogy a folyékony tüzelőanyagoknak nincs hamuja; könnyen alakul át gőzzé s igen jól és tartósan melegít.

A legfontosabb folyékony tüzelőanyag a földi olaj vagy nafta. Mint tudjuk, a föld felületének egyes helyein igen nagy mennyiségben fordul elő. Pennsylvániában a Kaspi tó mellékén, Galiciában és Romániában nagyon sok helyen lelhető föl.

Ez a nyers olaj (mert így is nevezik) majd világosbarna, majd sötétzöld színű vagy minden elképzelhető árnyalat, mely e két szín közé esik. Ez a folyadék nem egységesen összetett test, hanem keveréke számtalan különféle különböző tulajdonságú anyagnak. A földi olaj legfőbb alkotórészei a szén- és víznemű anyagok, itt-ott kén is található bennük.

A világító olaj, melynek a közéletben *petroleum* a neve, megtisztított nyersolaj. A tisztítás alkalmával kiváltképen arra ügyelnek, hogy azokat az anyagokat távolítsák el a nyers olajból, melyek a robbanást idéznék elő.

A petroleumot is gyakran használják fűtőanyagul, de a legtöbb petroleum-kályhának az a baja, hogy igen kellemetlen szagot terjeszt, kiváltképen akkor, ha nem tartják eléggé tisztán. Leginkább ez az oka annak, hogy a petroleum-kályhák nem terjednek el.

A földi olaj desztillációja után az üstben vas-tag, vajszerű, sötétzöld néha fekete színű anyag marad hátra. Ezt a maradékot, melynek oroszul *asztalki*, tatárul *masszut* a neve, különösen Bakuban használják tüzelőanyagul. Természetes, hogy ezzel az anyaggal nem lehet mindenféle kályhában befűteni; ide sajátos berendezésű fűtőkészülékek kellenek, melyek megbeszélésébe most nem bocsájtkozunk.

Ennek a maradéknak további desztillálásából nyerjük az értékes ásványi olajokat.

A nyers petroleum desztillálása után a következő alkotórészeket nyerjük: vazelin, parafin, kenő olaj, lámpa-olaj, tisztító olaj, ligroin petroleum-benzin, petroleum-éter, kanadól, rigolén és cimogén.

A petroleum leginkább Észak-Amerikában fordul elő. Pennsylvániában Mac Kean és New-Yorkban Alleghany a leggazdagabb petroleum vidék. Kisebb források vannak Nyugat-Virginiában, Ohióban, Kentuckyben és Kaliforniában. Ázsiában kiváltképen Japán, Kína és Formosa bővelkedik petroleumforrásokban; de ezeket jóval inkább fölülmúlják Cseduba, Ramri és Barongab városok, melyek Birmában vannak.

Magyarországon azelőtt Sáros, Zemplén, Ung, Bereg és Máramaros vármegyékben fordult elő itt-ott petroleum. Ezek a források a galiciai láncolat folytatásai. De nemcsak az északi hegyvidéken, hanem hazánk déli részén is volt petroleum, nevezetesen Zala- és Verőcemegekben és Parád tájékán.

Meg kell még emlékeznünk az alkoholról, melyre leginkább napjainkban fordítottak nagyobb figyelmet. Az alkohol (borszesz, spiritusz) a szesz erjedésének eredménye.

Az alkohol meggyújtva halványkékes lánggal ég, de heve igen nagy. A kereskedelemben használatos «égő szesz» természetesen nem tiszta és vízmentes etilalkohol, melynek készítése eléggé költséges.

OROSZORSZÁGI KÉPEK.

Képekkel.

Aki szereti a fenséges természet nagyszerű pompáját, az megtekintheti azt az európai orosz birodalom legdélibb vidékén, a festői szépségű Krimben és a Kaukázusban. Hogy melyik szebb, melyik vonzóbb, azt bajos eldönteni. A Kaukázus telve van hatalmas költészettel, letűnt nemzetek történelmi emlékeivel, Krimben pedig — Szebasztopol és Baksiszeraij történelmi emlékeit leszámítva, — minden lágy, szelid és családiasan megnyugtató. A Kaukázus természeti szépségei

A PÉTER ÉS PÁL TEMPLOM SZEBASZTOPOLBAN.

Az alkoholt kicsiny motorok üzembe hozatalára is használják; a szakemberek állítása szerint sokkal alkalmasabb az alkohol ilyen célokra, mint a benzin.

Hazánkban is már régen ismerik ezt a folyékony tüzelőanyagot. A szeszből való első biztos adatunk 1430-ból való. Pozsony városában akadunk először a nyomára. A szeszfőzés azonban csak két század múlva vált hazánkban általánossá.

Ma azonban — fájdalom — a szeszt nemcsak mint folyékony tüzelőanyagot ismerik, hanem italul is használják. Ennek káros, testet-lelket megrontó voltáról most nem akarunk szólni. Ezt a nagy kérdést csak úgy egy-két szóval nem szabad letárgyalni.

Erről majd legközelebb szólunk.

férfiassak, erőteljesek, Krimben nőies, gyöngéd és bájos minden.

Azokon a partokon, hol a hagyomány szerint a taurisi Diana-templom előtt Jazon és vállalkozó szellemű argonautái is megbüvölve nézték a buja déli növényzettől pompázó vidékeket, — a természet eme festői környezetében fekszik Szebasztopol.

Letűnt korok, letűnt munkás és törekvő nemzetek történelmi síremléke előtt állunk. Az Achliar tatár falú helyén büszkélkedik most az orosz Riviera első állomása, a krimi partok történelmi nevezetességű erőssége. Sokat szenvedett Potemkin nagyherceg fenséges városa, az ostromló nemzetek temetőitől körülvevett Szebasztopol.

Mintha a szétzúllott nemzetek irtózatosa átka lebegett volna felette, amikor épült. Vérfürdő kellett hozzá, hogy megtisztuljon. Kerek ötven esztendő folyt le az orosz történelem lapjain azóta, hogy Machimov és Kornilov tengernagyok Szinope alatt rövid két órás csata után a krími félföld dicsőségét a Fekete-tenger hullámaiba süllyesztették. A győzelem fényes volt, de az utolsó ágyúörrenés egyúttal Szebasztopol rettenetes pusztulását jelezte.

Hús esztendő múlva azonban felépült a város s Oroszország egyik legszebb díszévé vált.

A krími félsziget bűbajos helyei egyetlen fordulattal újra meg újra a költészet színes légkörébe ragadják lelkünket. Megbűvölő áhítat árad felénk, amint megpillantjuk a gazdag lombsátorba illesztett ősi haranglábat. Nem kutatjuk, hogy jött létre, de annyi bizonyos, hogy nem a barbár idők ihlete teremtette.

Annyi érzés, annyi ihlet és gondolat kevés helyen vár a múzsák kegyeltjeire, mint a gurzufi ciprus-parkban. A pompás déli természet eme paradicsomkertjében a ciprus adja meg a krími partok vonzó jellegét, betetőzi a buja növényzet pompáját s méltóságot kölcsönöz környezetének.

Mai számunkban négy képet mutatunk be Oroszország e szép vidékéről.

A KRISTÁLYOSODÁSRÓL.

A természetnek megkapó jelensége a kristályosodás. Azt lehetne mondani, hogy valami átmeneti fok, összekötő kapocs az élő és élettelen világ között. Mert az, hogy mindenik anyag választ magának egy-egy szabályos mértani formát s ha részecskéi valami folyadékban szét-szórtan, föloldódva szabadon helyezkedhetnek el, mindig ezen forma szerint rendezkednek el — ez a jelenség igen nagy hasonlatosságot mutat az élő lények természetes anyagfelvételéhez, az anyag elraktározásához és fölhasználásához.

De lássunk közelebbről néhány esetet. Vegyünk a fűszeresnél porrá tört konyhasót és oldjuk fel vízben. Melegítsük fel a vizet, hogy minnél több só oldódjék fel benne. Azután tegyük le valahol csendes helyen, ahol nem lökdösi semmi. A só-részecskék nagyon finoman szétoszolva ott vannak a vízben. Amint a víz lassan hűl és párolog, mindig kevesebb sőt tud oldva tartani, a szabadbá lett só-részecskéknél tehát valahol le kell

rakódniok. Hogy ne rakódjanak mind az edény fenekére, lógasszunk fonalakat a folyadékba.

Másnap aztán megnézhetjük, hogy mi van a fonalakon. Pici, egymásránőtt áttetsző sókockák lógnak rajta. Minden kis kockának látszanak a pontos háromlapú csücskei, derékszögben találkozó élei. És az egész pohárban nem találunk sehol más alakot. Csupa szabályos, egymásra halmozott piciny kocka az egész. És ezt megpróbálhatjuk akárhányszor, ha konyhasót teszünk a vízbe, mindig kockát kapunk. A konyhasó anyagának olyan rendezkedhetik el, akkor mindig kedve szerint rendezkedhetik el, akkor mindig kocka-alakot vesz fel. A kis részecskék úgy rakódnak egymásra, hogy az eredmény kockaforma lesz, akármelyik pillanatban akadályozzák is meg a továbbképződés. Az ilyen mértanilag szabályos testeket, amelyek valamely anyag természeténél fogva képződnek, mikor arról az anyagról a folyadék elpárolog — kristályoknak nevezzük. A konyhasó kocka-alakban kristályosodik.

Más anyag más alakot választ. Oldjunk fel timsót meleg vízben, abból szabályos nyolclapu kristályokat kapunk, olyan alakot, mintha két kis négyoldalú gúla volna alapjával egymáshoz növe. A kis kettős gúla minden csücske négy-lapú, sehol az egész edényben nem találunk háromlapú csücsket, aminők a konyhasó oldatában képződnek. A timsó anyaga mindig ezt az alakot veszi föl, ha a részecskék annyira szerte-oszoltak előbb, miként az oldatban és az abból való kiváláskor maguk határozhatták meg elrendeződésük módját s az ebből származó alakot.

Sok anyag a természetben már kristályosodva fordul elő. Brazília homokjában a gyémánt kopott nyolc lapú kristályok alakjában fordul elő, amely formában a timsó is kristályosodik. Ez a kristályalak elbeszéli annak a gyémántnak egész történetét.

Mutatja, hogy az a gyémánt valamikor — talán évezredek, évmilliók előtt oldott állapotban volt és aztán az oldatból kristályok alakjában vált ki. A kristályok valamiképen vízmosás alá kerültek, mi a körülöttük levő kőzetet, melybe beágyazva voltak, évszázadokon át homokká morzsolta, de a gyémántnak nagy keménységénél fogva csak annyit ártott a morzsolás, hogy a kristályok csücskeit letompította. A víz aztán valami okból elvonult a homokról, amit ma Braziliának neveznek s ott hagyta a homokba rejtve a letompított hegyű kristályokat. A természetnek mindegy, hogy gyémántot morzsol-e szét vagy kavicsot,

egyformán, a maga kivételt nem tűrő törvényei szerint bánik kincsel, szeméttel. Csak az ember választ ki értékeseket a természet tárgyai közül, imádja a csillogó gyémántot, amivel testét cico-mázhatja és közönyösen tapos az út kavicsán, amit pedig ha elvenne tőle a természet, sokkal nagyobb baj lenne, mintha egyszerre minden gyémánt eltűnnék a föld színéről.

A gyémánt nem más, mint szénkristály. Ugyanabból az anyagból van, mint a fűtőszénünk. Ha sikerülne a szén feloldani valami folyadékban, akkor az abból kiváló kristályok tiszta gyémánt-kristályok lennének.

A kristályosodás törvényeinek tanulmányozása tehát földünk ősrégi korszakaira vet világosságot, azokra a korokra, melyekben még ember nem volt a földön — mert általa az anyagok mai állapotából az azt megelőző állapotokra vonhatunk következtetést, melyekből ez a mai származott.

Geiger Valéria dr.

A TELEFOTOGRAFIA.

Idegen, görögös hangzású szó, amely csak nemrégiben, három hete keletkezett. Keletkezése azonban egybefügg a modern technika egyik leg-

BALAKLAVA LÁTKÉPE.

Ez különben más anyagnál is tapasztalható, t. i. az, hogy kristályos alakja drágakőnek válik be. Pl. a kvarc, az utca közönséges kavicsa kristály alakban néha lilaszínű, ez az ametiszt, máskor zöld, ez a smaragd. Ha volna oly folyadék, amiben a kvarc oldódik, közönséges kavicsból ametisztot, smaragdot lehetne kristályosítani. De ilyen folyadékra még nem akad a tudomány. Pedig kell lenni, mert a kvarc kristályalakja erre mutat. A földnek ősrégi korszakaiban valamikor föltétlenül kellett a kvarcnak oldott vagy olvadt állapotban lenni, különben nem lehetnének itt a kristályai. A kvarc-kristályok hatoldalú oszlop-alakúak, tetején kis hatoldalú gúlával.

újabb felfedezésével, a képeknek távolba való továbbításával. A találmány Korn Arthur müncheni tanártól származik, aki a villamosság segítségével megoldotta a kérdést, hogy miként lehet egy képet néhány pillanat alatt több ezer kilométerre is eljuttatni.

A kérdés különben nem új. Mióta a múlt században Morse feltalálta a távirógépet, Edison pedig a fonográfot, amely az írást, illetve a hangot közvetíti két egymástól távol fekvő hely között, sokan foglalkoztak a távolba való fényképezés kérdésével is. A megoldás Korn tanárnak sikerült, aki készülékét nemrégiben mutatta be Berlinben a birodalmi postaigazgatóságnak is.

Találománya olyan nagy jelentőségű, hogy néhány sorban érdemes vele foglalkoznunk.

Ami a készüléket illeti, lényeges részét úgy a feladó, mint az elfogadó állomáson két henger teszi, amelyek egy irányban teljesen egyenlő gyorsasággal forognak. Ezeket a hengereket mindkét állomáson villamos motorok mozgatják, amelyeknek mozgása már magában is megegyező. Ezenkívül azonban egy szabályozó készülék is be van kapcsolva, amely megakadályozza, hogy

LUITPOLD BAJOR RÉGENSHERCEG.

a két henger forgása a legcsekélyebb mértékben is eltérjen egymástól.

A feladó állomás hengere üvegből van, amelyre ráerősítik az áttetsző filmre felvett fényképet. Mögötte sötét kamarában egy úgynevezett Nernst-féle lámpa van elhelyezve, amelynek fénye mindig csak a hengernek egy bizonyos pontjára vetődik. A film fényképek egyes részei természetesen sötétek vagy világosak. Amint tehát a fény sötét vagy világos foltra esik, több vagy kevesebb fény sugar jut be a henger belsejébe. Megjegyzendő, hogy a hengernek forgásán kívül oldal-

forgása is van, úgy, hogy a fényképnek minden pontja átvonul a fényfolt előtt. Így tehát a képen át változó erejű sugarak jutnak be az üveghenger belsejébe, ahol egy selentekercs van elhelyezve. Erre vetődnek a sugarak.

A selen a kénhez hasonló anyag és az a tulajdonsága van, hogy a változó világosság befolyása alatt villamos vezető képessége is változik. Ez a készülék titka. A selen-tekeres egy villamos vezeték útján a másik állomással van összekötve.

Ha tehát a továbbítandó fényképnek éppen egy sötét része esik a fénypont elé, akkor a feladó állomás üveghengerébe nem hatol be sugár és a selen-tekeres erről a helyről semmit sem vezet át az elfogadó állomásra. Viszont minél világosabb helyek vonulnak el a Nernst-lámpa fénye előtt, annál több sugár jut a selen-tekeresre és a vezeték közvetítésével az elfogadó állomásra.

Felmerül azonban az a kérdés, hogy miként veszi fel az elfogadó állomás a kép világossága szerint változó, de nagyon is gyenge áramokat. Míg például az izzólámpában körülbelül egy negyed Ampére erősségű áram van fölhalmozva, addig a táviróvezeték fényképarama alig tesz ki egy tized Ampéret. Egyenesen ezzel tehát az új képet nem lehet előidézni, hanem csak más áramok kiválasztására lehet használni, amelyek a képet tényleg létrehozzák. Olyan közvetítés ez például, mint a fegyver ravaszának elhúzása. Maga a ravasz alig néhány lépésre dobná el a golyót, de az általa előidézett hatás több ezer lépésre veti ki. Az elektrotechnikában ezt relais-hatásnak nevezzük.

Az elfogadó állomáson, mint már említettük, a feladó állomáshoz teljesen hasonló és megegyező mozgású üveghenger van elhelyezve. Ez a henger fényérzékeny papirossal van bevonva, amelyet világító Tesla-hullámok hatásának tesznek ki. A hengert a fény itt is mindig csak egy ponton éri. Maguk a Tesla-hullámok azonban a fényérzékeny papiroost csak egyenlően szürkére festenek, de képet nem adnának. Itt kezdenek a feladó állomásról jövő fényképhullámok működni. Hatásuk alatt egy galvanométer kezd működni, amelynek tüje a bekapcsolt Tesla-féle készülékre hat, még pedig olyanformán, hogy a belőle kiáradó hullámok erősebbek és gyöngébbek. Így a fényérzékeny papír a feladóállomás képét teljes pontossággal megrögzíti.

Ezt az eljárást használják kézírások továbbításánál is. Az írásnál olyan tintát használnak,

amelynek nincs vezetőképessége. A továbbítás épp úgy történik, mint a fénykép megtelegrafálásánál. Így egy órán belül 500—600 szót lehet telefotografálni, míg gyorsírással óránként 2000 szónál többet lehet közvetíteni.

Egészben a Korn-féle készülék nagy haladást jelent a távolba való fényképezés terén. További tökéletesítése már az elektromos távolbalátó készülék volna, amely például a telefonttal kapcsolatban a beszélők képét is mutatná egymásnak. Korn tanár reméli, hogy ezt is sikerül neki megoldani. Ez esetben több száz kilométer távolságról is a szó szoros értelmében személyesen beszélhetünk egymással.

Mai számunkban bemutatunk egy fényképet, amely a Korn-féle telefotografiai készülékkel van 1200 kilométer távolságra továbbítva. Amint látjuk, a kép nem olyan tökéletes ugyan, mint az eredeti fényképek, de teljes mértékben felismerhető. A készülék tökéletesítése esetén azonban ezek a hiányok is elmúlnak majd. A kép különben *Luitpold* bajor régensherceget ábrázolja.

—i.

MARCI.

Történet egy falusi fiúról.

Spyri elbeszélése nyomán írta Gaal Mózes. 8

— Képzeld tanár úr, hogy megjártuk — kezdé Ludmilla kisasszony az elszörnnyülködésnek vérfagyasztó hangján, — kerestünk Jenő számára egy romlatlan, ámde értelmes falusi gyermeket, aki vele az ismereteknek azonos fokán állandó s aki vele együtt tanulandó — s kaptunk egy tanulatlan, faragatlan, illem-tudatlan falusi tuskót. Valóban közel állok a kétségbeeséshez! Reméltem miszerint több időm leend a háztartás egyéb teendőinek végzésére, hogy az új játszótárs kellemesen elszórakoztatja közös növendékünket s most kell fájdalmasan tapasztalnom, hogy gondjaim megkétszereződnek. Tanár úr, nyilvánítsa véleményét ebben az ügyben!

— Ó, kisasszony — kezdé Flórián mindkét kezén kijebb húzva a fehér kezelt s a gombokat ujjával megtapogatva, — az én véleményem tulajdonképpen az, mellesleg megjegyezvén, hogy irányadónak nem tekinthetem a fennálló viszonyok között, — tehát egyszerű nézet, az az hogy maradjunk a vélemény szónál, — tehát véleményem, hogy a nevezett tanulatlan fiú tanulásbeli hátramaradottsága korántsem lehet akadály, sőt

némiműleg ösztönző mozzanat közös növendékünk tovább fejlesztésében, minek okából, véleményem szerint, a kisasszony kétségbeesésének tényleges alapja nincsen, annál is inkább, mert —

— De kérem tanár úr, a nevezett falusi egyén sem írni sem olvasni nem tud! — kiáltá a megbotránkozás hangján Ludmilla kisasszony.

— Tehát szerény véleményem szerint, amely egyáltalában nem akar irányadó lenni, az illető egyént be kell vezetni az írás és olvasás titkába, más szóval — s talán ez az egyedül helyes ki-fejezés: alapot kell raknunk!

— És tanár úr hajlandó volna erre? — kérde aggódva Ludmilla kisasszony.

— Valóban, szerény véleményem szerint, ez kérdés tárgya sem lehet, minekutána a tényleges szükséglet sürgetőleg, azaz helyesebben szólva, parancsolólag lép fel az adott helyzetben.

— Tanár úr, ön jó ember! . . . hálálkodott Ludmilla kisasszony, aki előre fázott attól az áldatlan gondolattól, hogy Mártont neki kell esetleg írni és olvasni tanítania.

Az értekezletnek ezzel vége is szakadt s a tanár úr fölkelt, hogy a dolgozó szobába menjen s új növendékével személyesen is megismerkedjék. Ludmilla kisasszony fel és alá járt az ebédlő szobában. Azon törte a fejét, hogy mi módon lehetne azt a falusi egyént legkönnyebb szerivel visszaküldeni a falujába, midőn a dolgozó szoba felől éktelen csörömpölés, szaladgálás, egy ajtónak becsapása hallatszott.

Ludmilla kisasszony kevésbé méltóságos, de fölötte gyors léptekkel ment a dolgozó szobába. Szörnyű dolgot látott.

Az asztal üres volt, a padló tele könyvvel, ott volt az asztal letakaró viaszos vászon, fél oldalt a földön hevert a csinos tintatartó, folyt szegénynek a fekete vére a padlóra, a cifra szőnyegre.

Jenő a székében ült s nagyon meglegedett volt az arca. Csakugyan Jenő örvendett, hogy ez a váratlan felfordulás az óra kezdetének némi érdekességet kölcsönzött.

Bezzeg Ludmilla kisasszony nem örvendett; belésápadt ez izgató eseménybe s kezét összecsapva felkiáltott:

— Az istenért tanár úr, mi történt! . . . Tessek megnézni! Úgy-e mondtam! Lehet-e ilyenről embernek fogalma!

A tanár úr szintén meg volt rökönnyödvé s a fejét teljes elégedetlenül hol jobbra, hol balra hajtogatta:

— Kérem kisasszony, ne tessék Marcira haragudni! Nem tette szándékosan. Kocsizörgést hallott s az ablakhoz futott, hogy kinézzen, véletlenül magával rántotta a viaszos-vásznat is Hiszen ez nem baj!

— Látja, tanár úr, szóról-szóra úgy van, amint az elébb mondtam. A társas élet legelemibb viszonyaiban is tudatlan egy lény. Várni kellene a tanárt s ő az egész asztalt felfordítva szalad kocsit nézni.

— Talán nem is látott szegény még kocsit! — kérlelte a kisasszonyt Jenő.

— Hova lett az a falúsi tuskó? . . . Jaj, ha Csajághy úr most látná —

— A papa nem haragudnék úgy, mint a kisasszony — jegyzé meg Jenő, akit ez az asztalfelfordítás igen kellemesen érintett.

Ludmilla kisasszony Marcit a kapu-ajtóban találta. Ki kandikált az utcára, nagyon kíváncsian nézett ki, az arca is csakúgy lángolt.

— Mit csinálsz itt Márton? Hogy mersz te a kapuba jönni?

— Csak! — felelte a gyermek, de nem ijedten, inkább csalódás fejeződik ki az arcán.

— Micsoda felelet ez?

— Hát tudod —

— Mi az?

— Hát tudja maga, én azt hittem, hogy a fenyőfák zúgnak; mind keresem őket, egyet sem látok . . . Hol vannak a fenyőfák? . . . Itt halottam, még sincsenek itt . . .

— Fenyőfák? . . . Az erdőben vagyunk mi? Micsoda hülye ötlet ez? Jere csak fel, nézd meg mit csináltál?

Marci felment az emeletre, be a dolgozó szobába s mikor meglátta a padlón a sok mindent, kisse megijedt. Fel akarta mindjárt szedni.

— Békét hagysz rögtön! . . . Ül le! Meg se moccanj! Ha a tanár úr jön, itt a helyed a széken, különben odakötözlek, értetted?

Felelte Marci:

— Engem osztán nem, mert én a széken ülök.

Antal és Mária egész délelőtt mosták és súrolták a padlót, a szőnyeget, a tanár úrnak ez az esemény éppen kapóra jött. Nem tarthatta meg az órát. Ludmilla kisasszony még inkább megerősödött abban a szándékában, hogy a gyermeket föltétlenül el kell távolítani a háztól.

Ebéd után Jenőnek orvosi rendeletre pihennie kellett. A puha diványon készítettek ágyat. Ludmilla kisasszony Mártonnak megengedte, hogy uzsonna idejéig tetszése szerint töltsse el az ide-

jét. Marci kiment a zárt folyosóra s a lépcsőház felé kandikált ki. Nagy, kimondhatatlanul nagy vágy szállotta meg, hogy elmenjen hazulról, vagy legalább kinézzen az ablakon. Az ám, de nem tudta az ablakot kinyitani.

Antal egy tálcán a konyhába vitte a késeket, villákat az ebédlőből. Meglátta a gyereket s megállott a folyosón. Gondolta magában: vajjon mit akarhat?

Marci megfordult s ő is észrevette Antalt. Oda ment hozzá:

— Te tudod-e, hogy én téged ezentúl magázlak? Bizony, a kisasszony parancsolta!

— Úgy hát, kis úrfi! — felelte Antal vigyorogva.

— Nem is vagyok kis úrfi, hanem Marci!

— De a kisasszony parancsolta nekem is.

— No látod! — mondotta Marci — hanem én szeretném kinyitani az ablakot és szeretnék kinézni és itt nálatok nem lehet az ablakot kinyitani, mint otthon nagyapóéknál.

— Kinyitom én a kis úrfinak! — felelte Antal, akit a feldöntött asztal sem ingatott meg abban az ösztönszerű részvétben és érdeklődésben, melyet a kis fiú iránt érzett.

— Jaj, az jó lesz, akkor én látok hegyet is úgy-e, jó magas hegyet!

— Azt nem, de háztetőket és sok kéményt és tornyot is.

— De a kéményből látok hegyet is, mint otthon!

— A kéménybe nem lehet fölmenni.

— Nem? . . . Miért nem?

— Mert kormos lesz a kis úrfi —

— Marci! . . . Marci! . . . mindig Marci! — javítá ki a fiúcska. — Jenő az úrfi, én vagyok Marci, úgy-e?

— Én azt sem bánom . . . Itt a szék, erre fel kell mászni. Az ablakot pedig így nyitják ki —

Marci odarohant az ablakhoz, felmászott a székre s kinézett az utcára. Lenn egy csomó ember járt, szemben ablak, kémények fenn, de hegy nem volt sehól.

— Nincs hegy . . . csak kő és sok ember . . .

— Mondottam, hogy a toronyból láthat hegyet is.

— Van itt nálatok torony, hé?

— Van elég! — felelte Antal s becsukta újra az ablakot.

Marci leugrott a székről s kiment a folyosóra, onnan le a földszintre s ki egyenesen a kapun. Csak ment, csak ment, maga sem tudta, hogy merre.

Jobbra-balra óriási házak, siető emberek, akik úgy haladtak el mellette, hogy reá sem néztek. Csupa idegen ember volt, az utca pedig hosszú. Marci nézett jobbra, nézett balra. Nyilván keresett valamit. A nagy sietéstől kipirult az arca, bekanyarodott a második utcába, onnan a harmadikba. Kocsik robogtak el mellette, gyermekek kergetőztek, kiabáltak, de Marci folyton keresett valamit.

Egyszer csak megállott. Egy kisebb téren volt, hova négy utca torkollott. Az utca sarkon egy fiú állott. Hóna alatt kis négyszögű szekrény.

— Hallod-e, hol van itt a nagy torony? — kérdezte Marci, mint ahogy Pétertől kérdezte volna.

— Tudom is én! — válaszolta kedvtelenül a szekrényes fiú.

— Kitől kérdezzem meg, hogy hol van?

— Bánom is én!

— Kérlek szépen, vigy engem egy toronyhoz! — kérte Marci, de olyan szépen kérte, hogy az még a szekrényes kamasznak is feltűnt.

— Mit adsz, ha elviszlek egy toronyhoz?

— Mit adjak?

— Pénzt adj!

— Nekem nincs pénzem, de Jenőnek van, sok pénze van, ad ő neked, csak vigy el a toronyhoz.

— Húsz krajcárt ad-e?

— Ad bizony.

Együtt mentek előbb egy szűk, azután egy széles utcán keresztül, azután még egy piacon. Kérdezte Marci útközben a fiútól:

— Mi van a szekrényben te?

— Muzsika van benne. Itt megforgatom, aztán szól.

— Jaj, az nagyon szép lehet!

— Ott a torony.

— Bemehetek?

— Menj csak be.

Marci szíve el kezdett erősen dobogni. A torony magas volt, onnan bizonyosan lehet hegyet látni, azokat a szép hegyeket, amelyektől búcsúzik a nap.

A szekrényes fiú leült a templom kölépcsőjére. Nem feledkezett meg arról, hogy Marci neki húsz krajcárjával tartozik.

Ez alatt Marci bement a templomba s ott a toronyba vivő lépcsőnek tartott.

Hát egy öreg ember reá szól:

— Vissza! Mit keresel te ott?

— Én a tornyot keresem, oda megyek fel, mert —

— Semmi mert, vissza onnan!

Marci összetette szépen a kezét:

— Kérlek szépen, nagyapóka, eressz fel, mert én úgy szeretnék hegyet látni! Csak egyszer!

Az öreg ember megsajnálta a gyermeket. Neki is volt unokája, megértette a szív beszédét.

— Hegyet akarnál látni? . . . Hm! Jere hát velem!

Az öreg ember megfogta a gyermeknek a kezét s vitte magával. Rengeteg sok lépcsőn vitte fel, a lépcsők mind kanyarogtak s Marci égett a kíváncsiságtól, hogy felérjenek s ő lássa a hegyeket.

Fölértek. Az öreg ember fölemelte a gyermeket s Marci a kerek ablakon át lenézhetett. Ezer meg ezer háztetőt, füstös kéményt és szürke felhőt látott, mely beborított mindent. Nem volt sehól hegy, nem volt sehól fenyőfa, mely zúg, ha a szél fúj s nem röpködtek madarak. Ó egészen más volt az, amit Marci a lelke szemével látott, egészen más! . . .

— Menjünk le nagyapóka, — mondotta szomorúan, — nem látok semmit . . . semmit!

— Ejnye, te gyermek, hát ezért fárasztottál fel ide?

— Ne haragudjál no, kérlek szépen! . . .

— Jó, jó! . . . Várj egy kicsit, hadd nézzek be a kamarámba, mindjárt levezetlek!

— Hát te itt lakol, öreg apó?

— Itt lakom.

— Mutasd meg a házatad nekem is, jó?

— Jere hát be!

Az öreg embernek picinyke szobája volt a toronyban. No ez nagyon tetszett Marcinak.

— Hallod-e, öreg apóka, Péteréknek is ilyen van!

— Igazán?

— Mi az ott a szegletben, a kosárban! . . . Nini feje is van! . . .

Marci oda ment, hát egy hegyes fülű kutya vakkantott reá mérgesen. Azután négy még apróbb kutyafej emelkedett ki. De azok olyan kedvesek voltak, hogy Marci mind nézte őket, az arca pedig sugárzott az örömtől.

— Tetszenek neked a kutya-kölykök, te? — kérdezte az öreg ember?

— Bizony tetszenek, de még jobban tetszenek Jenőnek —

— Ki az a Jenő?

— Az gazdag úrfi, egy nagy sárga házban laknak s a kapun oroszlán-fej van s az oroszlán-fejben rézkarika és Jenő nem tud járni, de van cifra kocsija, annak a kereke forog, ha felül megtaszítják.

